

5.4 Technika přepisu chorální notace - komentář

Při přepisu chorální notace do notace moderní je nutno respektovat některá pravidla a některé zásady, které vyplývají z hudební podstaty gregoriánského chorálu. Tu jak chorální, tak neumové notace plně respektují, protože z ní vyrůstají.

Je nutno si uvědomit, že melodika gregoriánského chorálu je melodikou skupinovou, kombinovanou, volně stavěnou z dílčích mikromelodických úseků, což potvrzuje již pouhý pohled na grafickou podobu neumového i chorálního zápisu. Nelze si v této situaci nevzpomenout na výrok Guidona z Arezza, že „Neuma est melodia“.

Neumová i chorální notace jsou tedy notacemi primárně frazeologickými, notace chorální je navíc diastematicky absolutní.

Při přepisu je tedy nutno respektovat především frazeologii, která je základním kamenem identity gregoriánského chorálu, a která vyplývá ze vztahu hudby a slova. Gregoriánský chorál **zhudebňuje nikoliv slova, ale slabiky**. Slabika je proto základním článkem, ze kterého musíme při přepisu vycházet.

Samotná grafická podoba přepisu prošla od 19. století proměnami, které jsou důsledkem vývoje teoretického přístupu k problematice hudebního zápisu. Od původní grafiky používající k přepisu noty půlové se došlo až k současné praxi, která pro přepis používá různé varianty bodové notace. Grafika přepisu se proměňovala následujícím způsobem:

- 1) V muzikologické literatuře 19. a v prvních desetiletích 20. století byla základním znakem přepisu nota půlová – viz ukázkou 5.04.17 (Hutterův přepis introitu 1. neděle andventní „Ad te levavi animam meam“.
- 2) V meziválečném období začal být pro zpěváky dosti nepřehledný a nepohodlný zápis v notách půlových nahrazován notami čtvrtovými, zejména pak (i v některých edicích gregoriánského chorálu) notami osminovými, které měly grafickou výhodu spočívající ve skutečnosti, že gregoriánské frazeologické celky mohly být zapsány v „trámcových“ skupinách, což bylo pro interprety na tuto grafickou podobu zvyklé, vizuálně velmi výhodné, a navíc zpřehledňovaly distribuci textu a nápěvu. Příklad viz na ukázce 5.04.18.
- 3) S nástupem principu „autentického přístupu“ (zhruba od 40. let) a prosazením principu „autentické interpretace“ také v oblasti výkladu notového zápisu, se začíná prosazovat i jiný způsob přepisu, a na scéně se objevuje „bodová notace“, jejímž grafickým základem je bod-tečka. Z předchozí transkripční praxe zůstal způsob naznačování frazeologických celků pomocí legátových obloučků --> viz ukázkou 5.04.19 (vrchní dva řádky s textem „Jam Christus astra ascenderat“ - je to praxe běžně užívaná edicí jednohlasých středověkých liturgických i neliturgických zpěvů „Monumenta monodica mediae aevi“.
- 4) Tento edičně-grafický styl byl inovován zavedením spojovníků (spojovací tahy), které nahradily frazeologizující legátové obloučky – viz spodní příklad na ukázce 5.04.19. Následující ukázky 5.04.20 a 5.04.21 jsou příkladem aplikace tohoto přístupu zavedené na pražské katedře hudební vědy, která je normou při prepisech v diplomových pracích. Podle iniciátora a modifikátora uvedené techniky doc. Davida Ebena obdržel tento způsob přepisu familiérní označení „Ebenschrift“. Technika Ebenschriftu je nesporně mnohem přehlednější než techniky výše uvedené. Ovšem je spíše aplikovatelná v rukopisné praxi, pro nototisk, zejména computerový je obtížně realizovatelná.
- 5) Další vývojovou fází v přístupu k přepisu neumových zápisů přinášejí redaktori edice „Graduale triplex“. Jde o sjednocení tří druhů historických zápisů (proto triplex) nápěvného repertoáru liturgie mešní: zápisu ve dvou neumových systémech (virgálním a jacentním), jejichž nediatimatický zápis je románskou kvadrátou

diastematizován. Viz **ukázku 5.04.22**.

- 6) Inovační trend s příchodem počítačových notových editorů pokračoval. Pro potřebu přepisu gregoriánského chorálu byl vyvinut zvláštní softwaer, který řeší melodickou frazeologii gregoriánského chorálu prostorově – mírou „natěsnění“ jednotlivých znaků (bodů), jak ilustruje **ukázka 5.04.14**
- 7) Pro ulehčení orientace v technice přepisu příkládám **ukázku 5.04.24** - přepis chorálního zápisu převzatého z kritické edice Jistebnického kancionálu. Je to offertorium „Kněžie oběť boží“. Vrchní ukázka je originál, pod ní je ve dvou řádcích jeho přepis. Vrchní řádek s tučnějšími notičkami je přepis české varianty z Jistebnického kancionálu, spodní řádek s menšími notičkami je přepis latinské předlohy. Srovnáním obou řádků vidíte, jaké zásahy museli editoři JistK z jazykových důvodů do průběhu originálního nápěvu spojeného s latinským textem udělat. Nejen překlad latinské liturgické předlohy, ale také úprava původního gregoriánského nápěvu představovaly nemalý intelektuální výkon.